

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Економічний факультет
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Дипломна робота магістра

на тему:

**«Польська кухня Подільського регіону:
становлення, особливості, розвиток»**

Виконала: студентка II курсу
ОС «магістр», GRS1-M19 групи
спеціальності 241 Готельно-
ресторанна справа
Голдибан Крістіна Максимівна

Науковий керівник:
д.іст.н., професор, завідувач
кафедри туризму та готельно-
ресторанної справи
Баженова С.Е.

Рецензент:
к.пед.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Олійник Н.Ю.

м. Кам'янець-Подільський
2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ІСТОРІЯ ПОЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ НА ПОДІЛЛІ	5
1.1. Сторінки історії польської громади на Поділлі	5
1.2. Польська кухня: витоки, історія	30
РОЗДІЛ II. СТРАВИ ПОЛЬСЬКОЇ КУХНІ	40
2.1. Святкові та обрядові страви польської кухні	40
2.2. Сировинна база та технологія готування польської кухні	46
2.3. Сучасна польська кухня	55
РОЗДІЛ III. ПОЛЬСЬКА КУХНЯ В СИСТЕМІ СВІТОВОЇ КУЛІНАРІЇ 74	
3.1. Польська кухня в системі світової кулінарної спадщини	74
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

Поділля – це край, де протягом століть переплелись історичні долі багатьох народів, кожна з яких залишила свій слід в духовній та матеріальній культурі, яка на відміну від змін соціально-економічних умов, які покликали їх до життя.

Народна їжа, як елемент матеріальної культури, етносів, що проживають на Поділлі на сьогоднішній день майже не досліджена.

Актуальність даної роботи полягає в тому, щоб прослідкувати розвиток і традиції національної кухні польського етносу, який протягом чотирьох століть перебував на землях Поділля, котрі були відвойовані Польщею у Литви у 1375 році. І українська і польська кухні, так само, як і кухні інших етносів, що проживали на Поділлі (євреїв, вірмен), розвивались паралельно, взаємовпливаючи одна на одну і створюючи тим самим оригінальну подільську кухню з помітним польським акцентом.

Теоретичні та прикладні дослідження з історії розвитку польської кухні в цілому і на Поділлі, викладені в працях З.Вітковської [6], Г.Волощук [7] і Л.Жадан [14], М.Ковальова [19], В.Педротті [32], В.Похльобкіна [33] та інших.

Метою роботи є дослідження національної кухні польської громади, її особливості в подільському регіоні.

Для досягнення поставленої мети були сформовані такі **завдання**:

- Висвітлити історичні особливості регіону в часи завоювання його Польщею.
- Проаналізувати старопольську кухню, як основу польської кухні.
- Проаналізувати обрядові страви старопольської кухні.
- Зробити огляд повсякденної їжі поляків.
- Висвітлити особливості польської кухні Подільського регіону.
- Визначити місце польської кухні серед світових кухонь.

Об'єктом дослідження виступає польська кухня подільського регіону.

Предметом дослідження є страви польської кухні та їх особливості на

Поділля.

Теоретичної та методологічною основою дослідження є сучасна теорія розвитку національної кухні, а також праці вітчизняних і зарубіжних вчених.

В роботі використані матеріали аналізу польської кухні Поділля та взаємовплив у українською кухнею.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше зроблено спробу проаналізувати кухню польської спільності, яка розвивалась на українському ґрунті, показати взаємозв'язок з українською, створивши таким чином оригінальну польську кухню Поділля.

Основні наукові результати роботи, що містять елементи наукової новизни, полягають в наступному:

- Висвітлено «польський» період в історії Поділля, як передумову виникнення польської кухні у краї.
- Проаналізовано принципи старопольської кухні, як основи сучасної кухні.
- Висвітлено основні страви повсякденної їжі поляків.
- Висвітлено особливості польської кухні Подільського регіону.
- Проаналізовано розвиток світової кулінарної справи і місце в ній національної кухні.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що їх можна взяти за основу при створенні закладів громадського харчування національного характеру, при викладанні курсів з основ національного харчування.

Апробація результатів дослідження.

Результати апробовано під час проведення науково-практичної конференції студентів та молодих вчених.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків. Робота має 100 сторінок друкованого тексту, в тому числі 15 додатків.

ВИСНОВКИ

Питання основ етнічної кухні в такому полікультурному регіоні, як Поділля надзвичайно актуальне в наш час.

Дана робота є наслідком дослідження кухні польського етносу, який проживав на Поділлі майже чотири століття, залишивши помітний слід в історії та культурі нашого краю.

- В роботі досліджено період історії Поділля, в час перебування під владою Польщі.
- Проаналізовано страви старопольської кухні, яка по Поділлі запозичила елементи української кухні, оскільки сировина, яка використовувалась була українською.
- Проаналізовано страви старопольської кухні, яка на Поділлі запозичила елементи української кухні, оскільки сировина, яка використовувалась була українською.
- Проаналізовано обрядові страви польського етносу, висвітлені їх особливості.
- Визначена сировинна база польської кухні, яка є аналогічною українській кухні.
- Проаналізована повсякденна їжа поляків Подільського регіону, виявлено її особливості.
- На основі розвитку сучасної світової кулінарної справи, визначено місце і перспективи польської національної кухні.

Встановлено, що на Поділлі немає жодного закладу громадського харчування польської кухні, хоча перспективи і підґрунтя для цього є.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баженова С.Е. Кулінарна етнологія: навчальний посібник для студентів (напрямок підготовки 6.140101 Готельно-ресторанна справа) / С.Е.Баженова. – К-П: Кам'янець-Подільський національний університет ім. І.Огієнка, 2017. 246 с.
2. Баженов Л.В. Alma mater подільського краєзнавства (місто Кам'янець-Подільський – центр історичної регіоналістики ХІХ – початку ХХІ століть Наукове видання) /Л.В.Баженов. Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2005. 416с
3. Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ–ХХ ст.: Історіографія. Біобібліографія. Матеріали / Л.В. Баженов. Кам'янець-Подільський: Оіюм, 1993. С. 349 351 с.
4. Безлепкін Ю. В. Кухня народів світу / Ю. В. Безлепкін. Х., 2000.
5. Бігос // Словник української мови : у 20 т. — К. : Наукова думка, 2010—2020.
6. Вітковська З. Особливості кухні народів світу / З. Вітковська. М., 2003.
7. Волощук Г.А. Нечепоренко А.В. Особливості кухонь народів світу К.: Техніка, 1992. 195 с.
8. Гоца Е. Назви напоїв і приправ в українських говорах Карпат / Еріка Гоца // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. 2008. №12. С.125-128
9. Джур // Словарь української мови : у 4 т. / за ред. Бориса Грінченка. — К. : Кієвская старина, 1907—1909.
- 10.Едгар Петі Бограч та інші страви від бетяра. – Л.: Клуб сімейного дозвілля, 2019. 80 с.
- 11.Етимологічний словник української мови : у 7 т. : т. 6 : У — Я / укл.: Г. П. Півторак та ін ; редкол.: О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. К. : Наукова думка, 2012. — Т. 6 : У — Я. 568 с. — ISBN 978-966-00-0197-8.
- 12.Єрмоєнко Г. В. Українська кухня / Г. В. Єрмоєнко. Х., 2011.

13. Жур // Словарь української мови : у 4 т. / за ред. Бориса Грінченка. К. : Кієвская старина, 1907-1909.
14. Жадан Л. О. Кухні світу / Л. О. Жадан, А. І. Кривко. – Х., 2011.
15. Зайцель Фаїна Єврейська кухня. – Х.: Видавництво «Ранок», 2010. 80 с.
16. Заклинська Осипа Нова кухня вітамінова / упорядник О. Антонова. Видання 2-ге, доповнене. К.: Богуславкнига, 2014. С. 50.
17. Звичайі нашого народу. Страви української кухні. К.: Генеза, 2019. 192 с.
18. Колошова С. Всеобщая кулинария. Древние традиции и современные рецепты. М.: Эксмо, 2006. 512 с.
19. Ковалев М.І., Сальникова Л.К. Технология приготовления пищи. М.: Экономика, 1988.
20. Кожоляно Г.К. Етнографія Буковини. – Чернівці: Золоті литаври, 1999. 384
21. Колбасы // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : в 86 т. (82 т. и 4 доп.). СПб., 1890—1907.
22. Летопись самовидца о войнах Богдана Хмельницкого и о междоусобиях, бывших в Малой России по его смерти / под ред. О.М.Бородянского. – 1-е изд. М.: В унив. Тип., 1846. 152 с.
23. Мальська М. П. Основи туристичного бізнесу / М. П. Мальська, В. В. Худо, В. І. Цибух. К., 2004.
24. Мальська М.П., Пандяк І.Г. Готельний бізнес: теорія та практика. Підручник. 2-вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2012. 472с
25. Махальська О. Страви світової кухні / О. Махальська. Х., 2010.
26. Мааріф Садек Східна кухня. Х.Веста, 2011. 80 с.
27. Мирошніченко В.М. Украинская кухня (Серия: Кулинарное искусство народов мира). Х.: СП «Каравелла», ИПО «Лианда», 1994. 335 с.
28. Новженов Ю.М., Сопина Л.Н. Зарубежная кухня: Практ. пособие. М. Высш. шк., 1990. 288 с.
29. Ольга Кузьмина Еврейская кухня. К.: Клуб сімейного дозвілля, 2019. 42 с.

30. Ощипок І. М. Кухні народів світу / І. М. Ощипок, П. Х. Пономарьов, М. І. Філь. Львів, 2015
31. Практична енциклопедія української кухні / Упор. О. Скопненко, І. Ройтенберг. К.: «Казка», «Аркаим», 2007. 208 с.
32. Педротті В. Кухні народів світу: Понад 500 найкращих рецептів.: Пер. з італ. К.: Махаон-Україна, 2001. 636 с.
33. Похлебкин В.В. Национальные кухни наших народов. М. Центрполиграф, 2004.
34. Похлебкин В.В. Большая энциклопедия кулинарного искусства. Все рецепты В.В. Похлебкина. М.: Центрполиграф, 2007. 975 с.
35. Польская кухня / Серия: «Кулинарное искусство народов мира». В.М.Мирошниченко, Е.П.Таборский. Х.: СП «Каравелла», 1993. 255 с.
36. Польська кухня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BA%D1%83%D1%85%D0%BD%D1%8F
37. Сало Я. М. Організація обслуговування населення на підприємствах харчування / Я. М. Сало. Львів, 2005.
38. Сіцинський Євтим. Нариси з історії Поділля / Євтим Сіцинський // Вінниц. філ. Всенар. б-ки України при Укр. акад. наук, Каб. виучування Поділля. У Вінниці: [б. в.], 1927- (3 друк. Укр. Акад. Наук). Нарис 1. Загальний огляд історії Поділля; Нарис 2. Передісторія Поділля. Він.: Світанок, 1927. 74 с.
39. Сицинский Е. Й. «Исторические сведения о приходах и церквах Подольской епархии» / Е.Й. Сицинский. Каменец-Подольский: Тип.губ.правл, 1893. С.151-160.
40. Сорокина А. В. Организация обслуживания в гостиницах и туристских комплексах / А. В. Сорокина. М., 2006.
41. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності / Т. Г. Сокол. К., 2006.
42. Сучасна кухня від Чака Вільямса [пер.з англ.]. Х.: Фактор, 2011. 464 с.:іл

43. Тимошук О.О. Історія міст і сіл Хмельниччини (за працями Ю.Й. Сіцинського і М. І. Теодоровича). Навчальний посібник / Упор. О. Тимошук. Хмельницький: Поліграфіст, 2011. 560 с.
44. Тютюник А.И., Новоженев Ю.М. Советская национальная и зарубежная кухни. М. Высш. шк., 1977. 383 с.
45. Українські страви / Упорядник Фік Б. Н. Харків : Світовид, 2002.
46. Українська мала енциклопедія : 16 кн. : у 8 т. / проф. Є. Онацький. Буенос-Айрес, 1959. Т. 2, С. 449.
47. Украинская кухня (Серия: Кулинарное искусство народов мира; Худо. В.М.Мирошниченко, Х.: СП «Каравелла», ИПО «Лианда», 1994. 335 с.
48. Фельдман И.А. Кухня народов СССР. К.: Час. 1990.
49. Франко О. Ф. Практична кухня / Літ. опрацював. О. П. Сенатович. Львів: Каменяр, 1995. Вип.2. С. 26.
50. Хляки // Словник української мови : в 11 т. К. : Наукова думка, 1970.1980.
51. Хмельниччина: науково-популярне видання / упорядник: Т.С.Колісніченко – Хмельницький: «Поліграфіст», 2016. 176 с. (17-32).
52. Циганенко В. О., Солових З. Х. Страви із фруктів та овочів. К. : Техніка, 1990.
53. Halbański, Maciej (1987). Leksykon sztuki kulinarnej. Warsaw: Watra. ISBN 83-225-0106-4.
54. Smith, Andrew F. (2007). The Oxford companion to American food and drink. Oxford University Press. p. 468. [ISBN 9780195307962](#)
55. Etymologiczny słownik języka polskiego. Warszawa: PWN. 83-01-13016-4. Słownik Polszczyzny XVI wieku, t. 2, s. 148.
56. Elektroniczny Słownik Języka Polskiego XVII i XVIII wieku, hasło: bigos
57. Christian Teubner i Annette Wolter: Spezialitäten der Welt — köstlich wie noch nie. Das neue große Bildkochbuch für alle Anlässe. Gräfe und Unzer, 1991, [ISBN 3-7742-5211-4](#)
58. Kitowicz J, Opis obyczajów za panowania Augusta III, Warszawa 1985, s. 226.

59. Dumanowski J. Kuchnia polska, czyli bigos z kapustą, wilanow-palac.pl
[dostęp: 31.03.2020]
60. Ćwierczakiewiczowa L., 365 obiadów za pięć złotych, Warszawa 1860, s. 55-56.
61. Dumanowski J. Wstęp: grudziądzka książka kucharska, [w:] M. Reszelska, S. Mittmann, S. Królikowska, Nauka gotowania do użytku ludu polskiego, oprac. J. Dumanowski, M. Mazurkiewicz, Grudziądz. 2012
62. Bigos według Kuronów. Synowie Macieja Kuronia zdradzają przepis – SE.pl (pl).
63. Garncarek P. Narobić bigosu, «Kwartalnik Polonicorum» 2007, nr 5, s. 61
64. Golubtsi – Ukrainian cabbage rolls (Recipes). Ukrainian people (uk). 2017-04-20. Прочитовано 2019-04-29.
65. Bernhard Gahm: Würste, Sülzen, Pasteten selbstgemacht. Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart 1998
66. Maria Lemnis, Henryk Vitry, W staropolskiej kuchni i przy polskim stole, Warschau 1986.